

52731

XL. évfolyam 31. szám.

Budapest, 1905. július 30.

NÉPNEVELŐK LAPJA

Nevelés-oktatásügyi és társadalmi hetilap.

A Magyar Tanítók Otthonának,
a Tanítók Országos Bizottságának és a Budapesti Tanító-testületnel

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

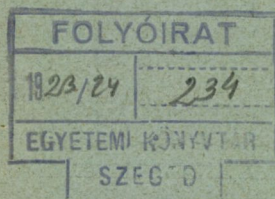
Felelős szerkesztő:

SZABÓ BUGÁTH LÁSZLÓ

Budapest, VII. ker., Damjanich-utca 34. szám.

Kiadó: **MAGYAR TANITÓK OTTHONA.**

Budapest VIII., József-körut 8. szám.

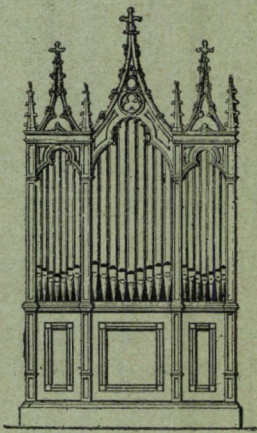

BUDAPEST, 1905.

ELEK LIPOT KÖNYVNYOMDAJA

VII., Kertész-utca 20.

Országh Sándor orgona- és harmoniumgyáros **Rákospalota** (Budapest
cs. és kir. udv. szállító mellett).

Az 1885-ik évi kiállításon „nagy diszoklevéllel“ és „Ferenc József lovagrenddel“, az 1904. évi veszprémi kiállításon arany éremmel kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés. **Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legujabb rendszerű orgonákat.** Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább, mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több orgona lett megrendelve és elkészítve.

*Árjegyzék és részletes tervezet
kívánatra díjmentesen küldetik.*

F. A. Brockhaus Konversations-Lexikon
(15 vaskos kötet) **30 koronáért eladó.**

KERTÉSZ MÓR órás és ékszerész Budapest, Király-utca 85. szám.

Tanítóknak
alkalmas mellékjövedelem,

ha a Löwy József sirkőraktár-cégét ajánlják, ahol már 10 koronától feljebb remek kivitelű sirkőkvek kaphatók. Raktár: Bpest, II., Fő-utca 88., (Pálffy-tér mellett.) Ha a megrendelő az ajánlóra hivatkozik, vagy ha az ajánlótól levélileg előre bejelentett vevő vásárol, úgy a közvetítési díj föltétlenül ki lesz fizetve. Szolid és tisztességes kiszolgálás, melyről a cég régi jó hírneve kezeskedik.

Cimbalmok,

a legujabb talál anyu kitünő zongora hangok, dupla acél szerkezetűek és nek saját műhelyben jótállás mellett. Részletfizetésre is kapható. Az **Öntanulási cimbalom iskola**, a melyből mindenki megtanulhat magányosan, tanító nélkül alaposan kottából cimbalmozni, kapható 10 koronáért

KOVÁCS JÁNOS okleveles cimbalomtanárnál.

Budapest, Erzsébet-körút 5.

HORÁNSZKY JÁNOS állat-präparator és tanszerkészítő
BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS-UTCA 16. SZ.

Állatok, madarak tömése, valamint iskolák részére mindenféle állat, madár, növény és minden präparatori tanszerek nagy raktárából legocsióbban kaphatók.

Árjegyzék tanszerekről és állattömésről ingyen és bérmentve.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI- ÉS TÁRSADALMI-HETILAP

A MAGYAR TANITÓK OTTHONÁNAK,

A TANITÓK ORSZÁGOS BIZOTTSAGÁNAK és a BUDAPESTI TANITÓTESTÜLETNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetés: egy évre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SZABÓ BUGÁTH LÁSZLÓ.

A népiskolák felügyelete.

Egyik tekintélyes napilag „Tanítók sérelme“ címén a hétfolyamán a következőket írja:

„A tanfelügyelőségi tollnokok közül mostanában többen visszerültek a tanítói pályára, mert a tollnokból lett központi főnök — a törvénykövetelte képesítés mellőzésével — nyíltan kimondja, hogy a segédtanfelügyelői álláshoz a tanítói oklevél kevés és legalább is doktori oklevelet kíván még a tollnoktól is“. Azt is meg lehet érteni abból a közleményből, hogy azok alatt a „doktor“ urak alatt a „tanárjelölt“ urakat kell érteni, akiknek a „sokasága miatt“ mellőzhetnek „teljesen“ az elemi iskolai tanítók, amit „a tanítói önérték ellen intézett támadásnak kell tekintenünk“.

Ami ebben a közleményben a tanítókra nézve „sérelem“-ként van felemlítve, az sokkal több, mint az egyszerű sérelem. Ez egy jól átgondolt, régtől fogva következetesen dolgozó reakció, amelynek végső célja a tanítószagot teljesen és szigorúan visszazorítani az iskola négyfala közé; megakadályozni a népiskolai tanítóknak azt a törekvését, hogy a maguk körében szabad fejlődésű kulturtényezők legyenek, a néptársadalom körében pedig irányító, vezérszerepet vivő pozíciókat biztosíthassanak maguknak. Reakció ez, amelynek az az igyekezete, hogy a tanító ne legyen más, mint a szó legszorosabb és legsivárabb értelmében vett iskola-mester, aki tanítsa meg a gyerekeket á-bé-cé-re és egyszerű-re s azonkívül nincs neki semmi de semmi életfeladata. Az a reakció ez, amely a „latajner“-társadalomnak abban az elfoglaltságában, egyoldalúságában gyökeredzik, hogy senkit sem tart számbavehető „elem“-nek, aki az egy-két negyedóráig tartó „érett-ségit“ vagy egyetemi „szigorlatokat“ végig nem „drukkolta“ a jól „bemagolt“ kérdések és feleletek alapján. Az a reakciója ez a „lataj-

ner“-társadalomnak, amelyiknek a gyomra különösen és legfőképen éppen a „*nép*-tanítót“ nem akarja bevenni nemcsak a maga körébe, hanem semmiféle más körbe sem, ami az *elemi* iskola négy falán kívül esik. Annyira nem, hogy — miképen éppen a napokban voltam fültanuja — még a csendőrség kötelékébe került embertől is azon a címen tagadják meg az „intelligensebb“ munkáralalóságot, hogy „hiszen az előtt egy *közönséges* — *gyerek-tanító* volt“.

Ez a „latajner“-reakció évtizedek óta nézi már rossz szemmel, hogy a tanítótság a maga egészében ki akar nőni az abéce-mesteri kopott, krétás gúnyából s társadalmi „tényező“ igyekszik lenni; egyes tagjai pedig a „közönséges tanítók“-nak vezető-pozíciókat kezdenek elfoglalni. A rossz szemmel nézés már abban az időben kezdődött, amikor a „népoktatási intézetek“ közös, szép címe alatt (szépecskén megfértek egy gyékényen a polgári iskolák, tanítóképzők és tanfelügyelőségek; s az *érdemes* elemi iskolai tanítók hatósági bölcs intézkedések mellett tért foglalhattak polgári iskolánál, képzőnél és — Uram, bocsá! — még a „tankerület“ élén is. S bármily becsülettel feleltek is meg mindezekben a helyeken hivatalos és társadalmi kötelességeiknek, mint „parvenü“-ket tekintette s lekicsinyelte a parasztyerekekből lett „doktor“-i társadalom is.

Ennek a kulturális és szociális szempontból roppant veszedelmes állapotnak — a „hivatlanok térfoglalása“ miatt országos csapással fenyegető állapotnak — kezdte aztán útját vágni a *reakció*. Lassanként megszüntette a „népoktatási intézetek“ közös firmáját; külön szakította a képzőket, külön a polgári iskolák és felügyelőségeket az elemi iskolától és — egymástól is. Hadd legyenek ezek külön-külön „előkelő“ intézmények. Az elemi iskolai tanító ne keveredjen közéjük, hanem maradjon meg annak, aminek való: parasztyerekek iskolamesterének. Amint hajdanában ott állt a törvényes tilalom a *jobbágy* kapuja előtt, hogy aki azon belül született, azon belül kelljen meghallnia is: azonképen álljon tilalom az iskolamester orra előtt, hogy azt semmibe másba bele ne üthesse, mint az ábécébe és egyszeregybe.

Mikvr végre a volt „népoktatási intézetek“ kellő módon izolálva lettek a „bundaszagú“ elemi iskolától, akkor jött a reakciónak a második főladata: mindegyik intézménynek külön-külön, egymástól függetlenül szervezni a — felügyeletét. Hogyan nyugodjék abba bele a „magasabb szaktudás“ és a jóizlés, hogy ugyanaz ellenőrizze és felügyelje a polgári iskolai és képzőintézeti tanár urakat is, aki a „közönséges“ elemi iskoláknak felügyelője!? . . . Elő a külön felügyelőkkel! (Hiszen van elég rangéhes ember a „tanári karok“ kebelében is, akinek étvágját kielégitené egy-egy *főigazgatói* vagy *felügyelői* állás!)

Nohát jól van, t. reakció! Idáig aláírjuk és következetesnek is tartjuk a mélyen tisztelet törekvést. Ha már a rangfokozatok nagyfontosságú érdekében elkerülhetetlenül szükséges volt a munkakörök éles megkülönböztetése, hát kapjanak azok az előkelő, magasabb „intézetek“ külön felügyeletet főigazgatói, vagy akár „rendkívüli meghatalmazott miniszter“-i címzéssel. De — és itt már fokozottabb figyelmet kérek! — ha már az u. n. „kir. tanfelügyelőségek“ feladata lassankint egészen és kizárólag az elemi iskolák felügyeletére fog szorítkozni, akkor mi keresni valójuk lesz a „közönséges“ „elemi népiskola“ munkájának a fölülvizsgálásánál azok az „ifju óriások“, azok a „világító tornyok“, akiknek kitünő lehet a „doktori“ oklevelük, de bizonyára nem hivatottak a lyukas csizma befoltozásának az ellenőrzésére! Vagy az elemi iskolai munkakör csakugyan annyira „közönséges“, hogy a csizmafoltozásnál is közönségeőbb szakértelmet igényel?!

A következetes okoskodás az volna, hogy — ha már az elemi iskolák felügyelői kizárólag *csak* elemi iskolákat ügyelnek fel — bizuk a népiskolák munkájának ellenőrzését azokra, akiknek ahhoz legjobban kell érteniök: az elemi iskolai tanítókra.

Ki meri azt mondani, hogy egy olyan ember, mint volt pl. *Lakits Vendel*, vagy amilyen pl. *Somlnay József*, *Schneider István*, *Száva János*, boldogult *Vass Mátyás*, beregi *Sárkány Gábor*, *Kozma László* stb. stb. derék, kipróbált erejű tanítók, akik nemcsak egy-egy tanítói intézmény élén, hanem az egész ország tanítósaiga ügyeiben is vezető, irányító helyzetet küzdöttek ki maguknak, hogy azok nem alkalmasak a kartársaik munkájának ellenőrzésére s egy-egy kerület népoktatásügyének fejlesztésére úgy, mint azok a „tanárjelölt“ „doktor“ urak, akik a férfi jellemet s közügyi ítélőképességet kialakító s megizmosító közügyi küzdelmekbe mig bele sem kóstoltak; hanem csak alig, hogy az iskola porát rázták le s szereztek *könyvekből* elméleti „tudományt“ s az életboldoguláshoz szükséges gyakorlati — protekciót.

Ki meri azt mondani, hogy azok az érdemekben megöszült elemi iskolai tanítók, akik községüknek, vármegyejöknek s az egész országnak népoktatási viszonyait és szükségleteit minden ízében úgy ismerik, mint a tenyerüket, azok ne volnának alkalmasak felügyelőségre; de velük szemben alkalmasabbak lennének olyan kezdő emberek, akik a népoktatás igényei, a tanítósaiga ügyei-bajai iránt eddig *még kíváncsiságból sem érdeklödhettek!*?

Minden komoly ítélkezésü, számbavehető belátású ember előtt kell, hogy kizárt legyen annak a lehetősége, hogy a népoktatásügy

érdekében való volna az a törekvés, amely a népiskolai szakembereket a népiskolai felügyelet köréből ki akarja zárni. Nem egyéb az a „latajner“-reakció arra való törekvésénél, hogy — a népoktatásügy igazi érdekeinek ellenére és kárára lefoglalja — a maga, illetőleg gyors karrierre igyekvő „ifju óriásai“ számára azt a népoktatási pozíciót, ahol — más állásokhoz képest — könnyű szerrel lehet a törvényhatóságok ügyeit intéző előkelőségek sorában helyet foglalni; s ugyanabból a pozícióból egyszer s mindenkorra kiszorítsa azt a „közönséges, félművelt elemet“, aki azzal a nevetséges gondolattal mer foglalkozni, hogy a nemzetnek kulturális és társadalmi fejlődésének számottevő tényezője legyen, holott még csak „dr. tanárjelölt“ titulust sem nyomathat a vizitkártyájára, csak csupán azt, hogy: „néptanító“. Mi közük az ilyen embereknek a népoktatás „felügyelet“-éhez?! . . .

Mivel tehát ez nem egyszerű „sérelem“, hanem a népoktatás érdekei ellenében igen veszedelmes, társadalmi *reakció*, a magyar tanitóságnak ezzel szemben fel kell venni a legszélesebb körű és legenergikusabb társadalmi küzdelmet.

S törekvéseink célja legyen: törvényes intézkedést kiküzdni arra nézve, hogy *népiskolai felügyelők ne lehessenek mások, mint olyan népiskolai tanítók*, akik *hosszas* működés alatt bizonyosságát adták arravalóságuknak. Akik tehetségükkel, tudásukkal, iskolai és közéleti fáradhatatlan buzgalmukkal egy-egy „tankerület“ tanitósága vezéreivé fel tudták magukat küzdeni, azok méltók arra is, *sőt csakis azok méltók* arra, hogy annak a tankerületnek a népoktatási ügyeit hivatalosan is vezéreljék.

A népoktatási törvény ujjaalakítását célzó tervezetekből az ilyen irányú intézkedés is hiányzik. Az Orsz. Bizottság nyári közgyűlésére egybeseregülő egyesületi képviselők tegyenek róla, hogy belekerüljön.

A tanító-egyesületek pedig és az egész tanitóság, a közgyűlés után is kövessen el társadalmi téren mindent, hogy ennek az egyedül helyességét mindenki belássa. És ne szünjön meg küzdelmünk addig, míg az Ige testté nem válik.

Szerkesztő.

Tanítói kamarák és szabad egyesületek.

Az ország tanitósága körében némi töprengésre adott okot két határozat, amelyre nézve tisztába kell jönnünk, hogy nem zárja-e ki egyik a másikat? Ha igen: melyiket tarthatjuk a tanitóságra és a népoktatásügyre előnyösebbnek? Hogyha nem: mik lehetnek mind a kettőre nézve a megvalósítás föltételei és módzatai?

Az Országos Bizottság egyik közgyűlése állást foglalt a kötelező tanítóegyesületek ellen s a szabad egyesületek mellett. A VI. egyetemes gyűlés pedig kívánta a tanítói kamarák létesítését. Ez a két határozat az, ami fölött most általános a töprengés a dolgok iránt érdeklődő kartársak körében.

Vannak, akik úgy fogják fel, hogy a kamara-rendszer mellett fölöslegessé válik minden más tanítói egyesülés. Vannak, akik külön-külön mind a kettőt egyformán feltarthatónak, sőt szükségesnek vélik. Ez utóbbiak közül némelyek a kamarát első, a szabadegyesülést másodrendű kérdésnek tekintik. Némelyek megfordítva. Végül olyan vélemény is van, hogy a tanítók teljesen szabad, polgári jogon alapuló egyesületi munkálkodása mellett semmi néven nevezendő olyan szervezet nem kell, amelynek a tanító hivatalos kötelességből tartozik tagja lenni.

Mivel ennyiféle a vélemény s mivel a tanítósnak valamelyik álláspont felé mégis csak törekednie kell, a tanügyi sajtó kötelessége a nézeteket tisztázni s a kartársakat a határozott állásfoglalásra előkészíteni. Ebből a célból foglalkozunk mi is a kérdéssel.

Mindenek előtt igtassuk ide a kamara-rendszer feladatait s szervezetét a már létező kamarák alapján.

A kereskedelmi és iparkamarák feladata a kereskedelem és ipar érdekéit minden irányban, felfelé s lefelé s minden ellenkező hatású érdekekkel szemben képviselni; a kereskedők és iparosok kívánságainak, panaszainak kifejezést adni, ügyeik fejlesztését munkálni s az ennek utjába kerülő nehézségek legyőzésére közremunkálni. Szervezetüket törvény szabályozza, de önkormányzati alapon működnek. Tehát hivatalosan szervezett szabad intézmények. Költségeiket az önmegadóztatás útján teremti elő.

Az ügyvédi kamarák feladata: „az ügyvédi kar erkölcsi tekintélyének megóvása; az ügyvédek jogainak megvédése s *kötelességeik teljesítésének ellenőrzése*; a jogszolgáltatás és ügyvédség terén mutatkozó hiányok orvoslása, véleményezés és javaslatétel korszerű reformok életbeléptetése iránt; végül a kamara kötelékébe tartozó ügyvédek felett *a fegyelmi jog gyakorlása*.” Szervezetüket szintén törvény szabályozza, de működésük teljesen önkormányzati. Fegyelmi hatóságként a választmány szerepel. Költségeit szintén a tagok adózásából fedezi.

Ezeknek az alapján és mintájára hogyan fest tehát a — tanítói kamara?

A kiindulás az, hogy törvénybe legyen kimondva a tanítói kamarák alakulásának kötelezettsége s törvénybe legyenek foglalva a szervezet és munkálkodás alapelvei. Mert ilyen törvényes szabályozás nélkül nincs hatóságok és társadalom előtt *elismerés* és nincs a tagokra nézve törvényes *kötelezettség*.

A tanítói kamarák feladata: *a tanítói kar erkölcsi tekintélyének megóvása; a tanítók jogainak megvédése, s kötelességeik teljesítésének ellenőrzése; (tehát a szakfelügyelet); a népoktatásügy terén mutatkozó hiányok tanulmányozása, azok megszüntetése javaslatok tétele, általában véve a mutatkozó szükségletek, a szerzett tapasztalatok alapján*

véleményezés és javaslattétel korszerű reformok életbeléptetése iránt a nevelés-oktatáshoz tartozó minden kérdésben; végül a kamara kötelekébe tartozó tanítók fegyelmi ügyeinek elbírálása a választmány, mint fegyelmi hatóság által.

A hivatalos testületté való törvényesen kötelező alakuláson kívül a kamara teljesen szabadon kormányozza önnön magát. Költségeit a tagokra kivetett adózásból fedezi. Kezébe van az iskolák szakirányu ellenőrzése és a fegyelmi jog gyakorlása. Egyesíti egy-egy iskolakerületnek valamennyi tanítóját az iskola jellegére való tekintet nélkül.

Nagyjában véve ez a tanítói kamara. Ezzel szemben mi a szabad egyesület? Társadalmi, kulturális, gazdasági, vagy jótékony célok szolgálatára való szövetkezése az embereknek, mint szabad polgároknak, a maguk elhatározásából, a maguk alkotta szabályok alapján. Nem köteles senki a csatlakozásra. Az lép be, akit buzgalma, alkotásvágya, lelkesedése visz oda. Hatósági jellege nincs. Működésének sulypontja nem abban van, hogy intézkedésre hivatott tényezőknek a dolgokat előkészítse, kaszt-érdekeket szolgáljon, mint a kereskedelmi vagy ügyvédi kamarák; hanem abban, hogy tanulmányozzon, eszméket termeljen, közérdekű célokat tüzzön ki s azok érdekében úgy a maga tagjai, mint a társadalom körében agitációt fejtsen ki. Nem zárkózik egy szorosán határokkal körül vett osztályérdek szolgálatára, az osztályérdekeket nem tekinti célnak, hanem csak eszköznek az általános célok támogatására. A szabad egyesületek szövetségre lépése az egész ország összes lakossága kulturális, társadalmi, gazdasági fejlődésének adhat hatalmas lökést. S az intézkedő körököt hivatalos jelleg nélkül is rászoríthatja a korszerű reformok életbeléptetésére az által, hogy az egész társadalmat, annak minden rétegét meggyőzi azok szükségességéről s így lehetetlen kitérni olyasminek a keresztülvitelétől, ami milliók közkívánata.

Egy különbség még van:

Minthogy a kamararendszer törvényhozási uton létesíthető, ugyan azon az uton *meg is szüntethető* anélkül, hogy az egész társadalom, az egész nemzet érdeke érintve volna az által, ha a törvényhozó tényezők más véleményre jutása következtében a tanítói kamarákat beszüntetik. Hanem a szabad egyesületek be nem szüntethetők; mert ez az egész nemzet egyesületi szabadságát sértené. Tehát a szabad egyesületek az egész nemzet nagy, erős, hatalmas alkotmányának a védelme alatt állnak. A kamara rendszert csak az a törvény védi, amely megalkotta s csak addig, míg azt a törvényt egy új felfogásu parlamenti többség meg nem változtatja.

Igy állván a mérleg, a tanítótság izlésétől függ, hogy melyiket tartsa magára nézve kívánatosabbnak, tehát melyiknek az érdekében mozgolódjék. Vagy pedig, hogy sikra szálljon-e mind a kettő mellett. Mert az elmondottakból az az egy világos, hogy ez a kettő egymást ki nem zárja. Abból, hogy valamennyien tagjai vagyunk egy-egy hivatalos testületnek, a kamarának, nem következik az, hogy annyian, amennyiünket a lelkesedés szabad irányu egyesülésre is sarkal, ne sorakozhassunk ilyennek az alkotására is. Sőt kívánatos is az arra való

tekintettel, hogy (feltéve a kamaráknak már létezését) ha valami politikai szélfordulat a kamarákat elsöpörné, a tanitóság ne álljon szervezetlenül s ne kelljen előlről kezdeni a közügyi szervezkedést.

Csak egy dolog nehezíti mind a kettőnek megtartását: az anyagi kérdés.

A kamara-rendszer is — minthogy fontos jogkört áldozathozatal nélkül nem adhatnak — ön megadóztatással jár; de a szabad egyesület méginkább azzal jár. Nagy kérdés tehát, hogy a tanitóság, kivált a mai anyagi viszonyai között, megbírná-e ezt a kettős terhet. Ha olyan erős a buzgalmunk, olyan nagy a lelkesedésünk és áldozat készségünk, hogy közügyi érdekekből el tudunk tekinteni ettől a nehézségtől, akkor bátran kívánhatjuk a kamarákat is, mint hivatalos testületet, meg megtarthatjuk szabadegyesületeinket is.

Ime, így áll a dolog a tanítói kamarák és a szabadegyesületek kérdésében. Az előtt az óra előtt állunk, hogy a tanitóságnak ebben vagy abban az irányban állást kell foglalnia. Meg kell tehát fontolnunk mindent minden oldalról. Mert az ilyen fontos dologban nem szabad és nem lehet egy-egy gyűlésen egy-egy szép beszéd hatása alatt döntő határozatokat hozni. Tanulmányozzák a kérdést a tanítóegyesületek; hányják-vessék meg jól az ide és oda csoportosuló érveket; s az elhatározás olyan legyen, hogy azt azután minnemen szemben megtudhassuk védelmezni. B.

A nevelés-tudomány műveléséről.

Elszomorító és megdöbbenő jelenség napjainkban, mikor a sok és különféle könyvkiadó cég katalógusait olvassuk, mily kevés nevelés-tudományi munkával találkozunk. Mintha célzatossággal kerülnék a tollforgatók a tudománynak ezt az erkölcsileg nagyon is, mondjuk, legtermékenyebb mezejét. A tanügyi lapok és folyóiratok átlapozása csak még jobban megerősítheti e véleményünket. A tiszta, fennkölt, magasabb, általános előbbrevített leszorította a szűkebb körű, részleges, mindennapi alacsonyosság, az örök ideálokat, az adminisztráció folyton változó kommandója, a természetes fejlődés útjába állt a parcellázott melegágyi fejlesztetés. Tanügyi lapjaink tulnyomólag reporteri szolgálatokat végeznek, tanügyi irodalmunk a tankönyv irás tulprodukciónak merül ki. Nagy és általános értékű igazságok részekre darabolva, nem arra használatnak, hogy a nevelésügy általános érdekeit szolgálják, hanem, hogy termelőjük mindennapi költségeit fedezzék, mint a szegedi gazdáét egy ugar-paprika.

A nagy és értékes nevelés-tudományi munkálatok értéke így leszált, majdnem hogy idejét multa. Ma tárcaíró inkább a tollforgató nevelő, mint regényíró. Egy-egy kis gondolatot vázol inkább, mint valami nagy, bevégzett pedagógiai tapasztalat teljességét. Csak azt nem tudom bizonyossággal, a nevelésügy lapjai és folyóiratai hibásak-e ebben, vagy maguk az írók. Valamelyik feltétlenül és mert így nem választhatók szét, hát mindenik az.

Ez okból nem vehető komolyan az újabb kor tankönyv-iro-

dalma. A magyarázata könnyen érthető. Mig valamely újabb tankönyvnek szellemi és erkölcsi szükségessége, vagy létjogosultsága bebizonyosodva nincs és megjelenését az anyagiakon kívül egyéb ok nem sürgeti, semmivel sem használ többet a társadalom és az állam előbbre vitelében, mintha az angolok divatvezére holnaptól kezdve fehér cylinderben kezd járni és mi utánozzuk. Lényegtelen változás a külsőségben, semmi egyéb.

A nevelés-tudomány fejlődő ismeretág. Ha megállt, már visszafelődött. Kifejezetten, széles keretekben, hatalmas és általános arányokban kell előre törnie és ehhez hatalmas szakirodalom szükséges, mely alapját, forrását szolgáltatja minden gyakorlati keresztülvitelnek és eszköznek, aminő például a tankönyv is. És a mai alaphoz, ki mondom bátran, kevés anyagunk van. Ugyyszólván alig egyéb, mint a régi tankönyvek. Azokban pedig régi idők régi tapasztalatait rakták le régi írók. A modern nevelés-tudomány ne e fundamentumokra helyezkedjék, hanem az újabb gyakorlatok modern vivmányaira. Ott van előttünk a nevelő kézimunka óriási térfoglalása, azé a jövő; ott a vele majdnem egy célért küzdő természetes rajzoktatás, az is a ma kérdése, azé a jövő; ott vannak a *Ranschburg* Pál dr. életre való eszméi és a játszó fonomimika. Ezek a jelenkor széleskörű tapasztalatai. Ezekkel foglalkozzék a nevelés-tudomány jelenkori irodalma, ezek mind egyenként a ma kérdése. És ha nem válnék be valamelyik, csak egy oka lehet, hogy jobbat találtak nálánál. Hiszen a tettek csak felét végezte, ki kezdett valamit: így fejezi ki a régi latin közmondás.

A tanügyi lapokra pedig óriási kötelezettség vár a jövőben, a szakirodalom általános megkedveltetése. A kicsinyes reporterkedéstől vissza kell térniök az általános és nagy célokhoz, a tárca színvonaltól felemelkedniök a regényig.

Igy majd a mi szakíróink munkakedve is más irányba terelődik és értékesebb munkálatokba kezdenek. Mindenekelőtt pedig megszünik az áldatlan közöny, mely nem csak a társadalom egyes rétegeiben, de maguk a tanítók között is elterjedt a szakmunkákkal szemben.

A tanítóságra szintén nagy feladat vár: a nevelés-tudomány fejlesztésének tényleges keresztülvitele. Vissza kell ragadnia a maga egyetemességében azt a hatalmat, hogy (a mindennapi kenyerét szolgáltató tudományág fejlődése az ő érdekeit képezvén) e tudományág előbbre vitele az ő nagy, korszakalkotó tapasztalatainak kifejezései által történjék, ne pedig egyes, hatalmasnak látszó érdekkörök feneketlen pénzszomjának kielégíthetlenségétől. Tudatára kell már egyszer jönnünk annak, hogy a nevelés-tudomány fejlődése nem a régi elvek vázolásában — a nyolc könyvből kilencediket felfogáson — alapul, hanem a mindennapi gyakorlaton, melyet pedig csak a szakismerettel bíró tanító szerezhet meg.

S ha megszerezte, ne reporter legyen, hanem szakíró és e munkája érdemét ismertesse is el.

Igy majd fejlődik a mi szakirodalmunk és emelkedik a tanítóságnak ma még nagyon is kétes irodalmi értéke. *Mézes János.*

A népiskolába járó gyermekek

ösztönyszerű utánzó és teremtő munkásságának felhasználása a nevelés és tanításban.*)

Minden gyermek első sorban a játéknak él, ez az ő éltető eleme; épen olyan tényező ez neki, mint létfenntartásunknak a táplálkozás a meleg és a napfény!

Boldog az a gyermek, ki játszani mindig úgy tud, hogy abban örömet és élvezetet talál.

A játékban nyilvánkozik meg a gyermek egyénisége, lelke egész valósága; mint nyitott könyvből olvashat a nevelő és annak tartalmához mérten kell nevelői befolyást gyakorolni, hogy a mutatkozó lelkierek egykoron teljes mérvben és harmonikusan érvényesüljenek, a rossz természetű hajlamok pedig lassankint eltűnjenek.

A gyermeknél a játék nem csupán szórakozás, az időnek kellemes eltöltése, hanem ez az ő korának valósággal épen olyan munkálkodása, mint bármely felnőtté, ki hivatása szerint nap-nap után teendőit végezve munkálkodik, dolgozik.

Mert midőn a gyermek játszik, ugyanakkor tulajdonképen valamivel foglalkozik. Ugyanis: mint iparos, munkákat készít vagy mint kneskedő egyet-mást ad-vesz; a katonásdinál, mint közkatona gyakorlatokat végez vagy tisztként vezényel; ugyancsak láthatjuk azt is, hogy miként iskoláznak, máskor meg, mint pap és kántor temetnek; a tolvaj és zsandár játéknál az elfogott bűnöst a bíró elé állítják, ki ítéletet hoz; a kertészkedők a homokban kertet alakítanak, az ágyásokat apró galyacskákkal, levéllel s fűszállal ültetik be és ott terem a virágos kert vagy a park; cirkusz, színház és más szórakoztató multságoknál ott látjuk az artistát, színészt vagy a karmestert, ki a zenekart dirigálja stb.

A leányok, mivel vendéget várnak, nagyban sütnek-főznek, apró edényeket törülgetnek s asztalt terítenek, mindezeket pedig már megelőzte a generális takarítás; máskor erősen szapulják a kis ruhákat, amiből mindenki könnyen sejtetheti, hogy nagymosás van a háznál; egy kisebb csoport közepén egy hamiskás kis kofa-leányka fenhargon kínálgatja a kedves portékáit; míg amott a sártisztító vasrácscon — melyet vérbeli bősendorfi zongorának tart — virtouz művész nő módjára ördöngös gyorsasággal csinálja a futamokat.

Ha jelen értekezésemnek tisztán ez volna a célja, sem tudnám felsorolni azt a számtalan játékot, amit a gyermeki fantázia kieszel, amiben a mindennapi életet, az emberek munkálkodását igyekszik reprodukálni. Nem is hinné az ember, hogy részükről mily eredetiség, leleményesség és ismerettudás nyilvánkozik meg egy-egy játéknál. Mindezekről azonban csak úgy győződhetünk meg, ha észrevétlenül

*) Ez a dolgozat az O. B.-hoz érkezett. Érdemes rá, hogy az O. B. hivatalos lapjában közöltessék. — Szerk.

vagyunk megfigyelői, mert különben rögtön feszélyeztetve vannak, aminek következtébeu játékuk elveszti a máskori korlátlanágból eredő természetszerűségüket s olybá válnak, mint a himes lepke, melyről elmázoltuk a himpopt.

Gyermeki nyelven monda: ők játszanak és amit cselekszenek s csinálnak, az csak játék. A nevelő azonhan tekintse az apró emberek munkájának mindazt — mert tényleg az is — amidőn ők házakat, vasutat építenek és hidat vernek; asztalokat vagy más butorokat, eszközöket vagy más dolgokat készítenek avagy, ha a leányok házi teendőkbén szorgoskodnak.

A gyermekeknek a természetadta ezen kiváló fontossággal bíró ösztönszerű, utánzó és teremtő munkásságát használja fel a nevelő és aknázza ki a nevelés-tanítás céljaira akként, hogy amidőn komoly munkálkodásra óhajtja vezetni, abban ne szenvedőleges, hanem aktív szereplő legyen, ami által ő maga magának tanítójává váljék. Szóval nevelő és gyermek együtt dolgozzék, de mindig úgy intézve, hogy a gyermeknek minél több alkalma legyen az ismereteket a saját foglalkozásából s azzal kapcsolatosan megszerezni, azaz abból eredjen és abban verjen gyökeret, mert így tudásának fája életerős terebélylyé nővi ki magát.

Minden egyénnek összes ismerete és tudása az érzékelésből és a szemléletből ered, e kettőnek lelki folyamataiból származott tapasztalatokon épül fel. Gondja legyen tehát a szülő- és nevelőnek arra, hogy a gyermek érzékszervei épségben legyenek és tevékenyen működjenek. A szemlélődést pedig a kezdettől fogva, felületesség nélkül vagyis alaposan, minden oldalulag végeztessék.

Későbbet is — az iskolázás idejében a szemléltetés egész proceduráját a tanító segítségével, útmutatásával maga a gyermek végezze; ő legyen az, aki részekre boncol vagy azoknak összetételével az egészet állítja szemünk elé. A foglalkozásra, szóval a munkálkodásra mindenkor élnken vágyódó gyermeki lelket ki kell elégíteni, tevékenységét s tényleges részvételt ahol és amikor csak módunkban áll, feltétlenül igénybe kell venni.

Ily módszer szerint vezetett gyermekek hatalmas lépésekkel közelednek a paedagógiailag oly nagy horderővel s fontossággal bíró összmunkásság céljaihoz. Ezt elérni és megvalósítani csak még egy mozzanat van hátra és akkor ezen részleges aktivitással szerzett ismereteknek meg lesz az igaz értékük s életképességük; melylyel egyidejűleg kiküszöbölhetjük a még ma is divó egyoldaluságnak bénító körülményeit, ami miatt — sajnos — az elemi iskola bizony fél munkát végez!

Tetőzzük be tehát tanításunk minden egyes építményét azzal, hogy vegyük igénybe a gyermek kezeit, melylyel ők oly ügyesen és annyi elmésséggel jellegzett munkát tudnak végezni; alkottassuk meg — természetesen csak azt, amit lehet — velük a tanultakat valóságban is, vagyis miniatűr utánzatokban, ismereteik nyerjenek ebben feldolgozást, megrögzítést s maradandóságot.

Hogy miben állana ez, szóval a könnyebb megérthetés végett, szolgájon felvilágosításul a következő konkrét dolog:

A beszéd- s értelem-gyakorlat tananyagából a létra ismertetéséről van szó. Ennél a módszeres eljárás az lesz, hogy felmutatunk egy miniatűr létrát és ezen a szükséges tudnivalókat megtanítjuk. A tanító lerajzolja a falitáblára, egy-két növényekkel is rajzoltatja, aztán mindannyian a palatáblájukra rajzolják. Mindezek megtörténtével a *gyermeknek készítsenek agyagból egy-egy létrát*. Ha nehézségbe ütköznek az — ami ily kisebb dolognál alig fordulhat elő — hogy közvetlenül nem készíthetnék el, úgy a rendes tanóra után sem késő, sőt otthoni foglalkozásul is feladhatjuk. Mindenesetre célszerűbb, ha a tanító vezetése alatt dolgoznak, ami nagyobb tárgyaknál másként nem is lehet.

Ime az összmunkásságnak egy eleven példája, ami a nevelés-tanítás szolgálatában áll, melylyel a közlött s más úton is szerzett ismereteket állandósíthatjuk; figyelmüket fokozhatjuk; lelki éberségüket biztosíthatjuk; foglalkoztatásukkal munkaszeretetre és a komoly munkásságra nevelhetjük. Az iskolát szeretni és becsülni fogják, mely nem lesz többé számukra azon hely, hova félelemmel lépnek, mert abban e foglalkozások által, élvezettel járó teendőket találnak. Mindezek révén pedig ragaszkodással fognak viseltetni tanítójukhoz, a bizalom és a szeretet fogja őket egybekapcsolni.

Az említett példa ime utmutatásul szolgál arra nézve, hogy az elemi iskolába járó növendékeknél az oktatás által nyújtott ismereteket miként kell maradandóvá tenni, őket azok feldolgozására vezetni, képesíteni s részükre becses értékűvé tenni.

Az elemi iskola I. és II. osztályában a beszéd- s értelemgyakorlat és az olvasmányok tananyagát ily módon kell kezelni.

Azt hiszem, ez az egy példa teljesen elégséges arra nézve, hogy az összmunkásság céljából miként kell eljárunk és a gyermekek foglalkoztatását a tanítással egybekapcsolni. Jelen értekezésnek keretébe nem is lehetne felvenni részletesen, hogy a jelzett két tantárgy tananyagából mit, mennyit és hogyan tanítsunk ily módszeres kezeléssel.

Ezekre nézve a tanítót hivatásából eredő lelkesedése és nemes törekvése igazítsa utba. Annyi bizonyos, hogy tanítása csakis így lesz intenzív, pszichológiai alapon nyugvó, vagyis pedagógiai jelentőségű.

Szinte mondanom sem kell, hogy a jelzett módszer és eljárás végeredményében oda konkludál, hogy az elemi iskolák egyoldalu és csakis a szellemi képzésen nyugvó tanítását, a gyermekek foglalkoztató munkálkodásával kell kiegészítenünk, egybekapcsolnunk.

Az elemi iskola I. osztályában a gyermekek foglalkoztatása csakis agyaggal történhetik, mert ezt könnyen tudják alakítani, szívesen és örömmel dolgoztatnak vele. A II. osztályban se maradjon el az agyag munka, azonban már át lehet menni a könnyebb famunkák készítésére.

A III. osztályban már az olvasmányok tartalma bő tananyagot ad a gyermekek kézimunkálkodásához.

Ime csak egy példát említek: A földmivelés és a gabona termesztés. Ennél az eszközöknek egész sorozata áll elő, amiknek elkészítését a gyermekekkel végeztetnünk lehet, sőt kell is. Készítsenek:

ásót, kapát, gereblyét, favillát, boronát, fogast stb. szóval mindazt, amit kis kezeik ügyessége előállíthat.

Amint említettem, ezek már nem agyagból, hanem fából készítenők. Hogy pedig ezek faragásával szívesen bibelődnek, az kétségtelen, hiszen minden gyermek szeret furni és faragni. Az így elkészített tárgyakról nyert ismeretek nem párolognak el eszecskejükből és bizony nem fog megesni az, ami előjön annál, aki csak elméletből ismeri, hogy a kapát is ásónak nézze, ha éppen nyél nélkül találja látni.

Hogy a nép gyermekei életkörülményeik körébe eső apró tárgyak készítésében mily ügyesek, erre nézve teljes utmutatással szolgál Láng Mihály tanítóképzői igazgatónak „Munkaszeretetre nevelés” című műve, melyben nemcsak hogy nagy fáradsággal vannak összegyűjtve e specialis munkák, hanem elkészítési módjuk is tárgyalva van. Nagy elismerés illeti meg hazánk e kiváló s lelkes pedagógusát, hogy a kézimunkálkodás ezen kincseit összegyűjtötte. Egyetlen tanító asztaláról sem volna szabad e műnek hiányoznia! Ugyancsak Augustin Imre által írt „Nevelő kézimunka” című műnek sem, mely különösen az elemi iskolai munkatanítást öleli fel és abban a külföldi államokban divatozó kézimunkákból ad részleges tananyagot, a kellő készítési mód leírásával.

A gyermekeknek a házi-ipar, jobban mondva kézügyesítő, illetve a nevelő kézimunka tanításával magam is két évtizednél több idő óta gyakorlatilag foglalkozom. Ismerem a nálunk divatozó ilyenmű munkákat; tanítottam: a szalma-, kosár- és nádszékfonást, a papír- és karton-munkákat, fagalyak és a spanyol nádból alakítható dolgokat, a könyvkötészetet, kefekötést, sőt a fém- és az asztalosság munkakörébe eső, könnyebben készíthető tárgyakat. Szerénységgel mondva, kellő sikerrel. Mégis, ma már ezen kézimunkáknak jó részét nem kultiválom; nem pedig azért, mert az egyik a gyermeki lélekre egyhangu monotonuságával kedvezőtlenül hat, a másikonál az anyag értéke nem áll arányban a munka eredményével, a többinél a tárgy kivitelének nehézségei képeznek akadályt, a mi a gyermekek munkakedvét lohasztja; egyik-másik meg éppen az iparosok érdekeit érinté, tehát igazságtalanság azokat keresetükben bármily csekély mérvben megrövidíteni. Főleg pedig azért, mivel a gyermekeknél nem lehet elérni ama lelki gyönyört, a mi őket a munka szeretetre nevelné és nem találtam meg a szükségszerű szerves kapcsolatot a tanítás-nevelés szempontjából. Ugy nézem ma már e munkákat, ahol még tanítani látom, mint kontárkodást az iparosok és gyermekekkel szemben.

Az agyag- és famunkák készítését azonban melegen karolom fel, mert ez ismeretkörüeknek és munkaképességüknek teljesen megfelelő foglalkozás.

Gyermekeinknek ebben tanúsított szorgalmuk és ügyességüknek folytonos fokozódása természetszerűen sarkalt arra, hogy újabb munkaanyagot adjak. Vágyódásaik és képességük kielégítése jó magamat is folytonosan gondolkodásra és tervezgetésekre készítetett.

E körülmény vezetett arra a — helyes — gondolatra, hogy készit-

tessek velük olyan nehezebb és komplikáltabb tárgyakat, amelyek a beszéd- s értelemgyakorlat, meg az olvasmányok tananyagának körébe esnek.

Igy jutottam el a kézügyesítő foglalkozásnak tulajdonképeni mozzanatahoz és valódi tananyagához a szemléltető eszközök és tanszerek készítéséhez, mely minden kézimunkának a „koroná”-ját képezi.

Ennek eredményei voltak a következő szemléltető eszközök: u. m.: a gazdaságiakból: eke, fogas, hármashenger, kasza, sarló, rostálógép, takarmányhordó kocsi stb.; a víziművekből: csolnak, bödönhajó, tészerhajó, tutaj, vizimalom; a halászatból: a különböző hálók; az erdő kihasználataból: a fadóntések, ortó pózna és ortógép, kéregszáritás, favontatás; a szövészethez: kendertörök, szövőszék; bányászatból: érc-zuzó, ércolvasztó vagy kohó; készült még egy udvarház szétszedhetőleg szerkesztve; voltak szénégető boksák stb., melyek az 1904. évben tartott tanszerkiállításon a szakemberek egyhangú elismerésével találkoztak; a magas kormány az orsz. tanszermúzeum részére, mint mintadarabokat megvette.

Ezen munkáknál gyermekeink határtalan örömmel, lelkes buzgósággal és kitartó szorgalommal dolgoztak. Na de ismerték is ama tárgyakat nemcsak apró részeikben, hanem a rendeltetésükkel is teljesen tisztába voltak.

Készítettünk az említetteken kívül egy öt méter hosszúságu és több részben szétszedhető dombor-művet is, amelyen az összes földrajzi alapfogalmak megtalálhatók. — Ez is az orsz. tanszermúzeumban van elhelyezve.

Igaz, hogy egy félévnél több ideig dolgoztunk e nagyméretű domborművön, de örökké kellemesen fogok visszaemlékezni ezen munkaidőre, mert minden egyes tárgyacska, építmény, ami e művön elhelyezést nyert, egy-egy a dolog menetével kapcsolatos magyarázattal, tanítással járt. Mily érdeklődéssel hallgatták szavainkat, akár csak a hívő lélek az igaz lelki pásztor szívéhez szóló predikációját. Ilyenkor egy-egy percre megállottak a munkás kis kezek, de az oktatás befejeztével annál serényebben dolgoztak; csenget-bongót a munkaterem a szerszámok működésétől s úgy belemélyedtek foglalkozásukba, hogy lelkük megtelt a munkálkodás édes érzetével, egyik-másik dalba kezdett, sőt még olyan is akadt, a ki fütyörészett is. Mi meg mindezt megnyugtató örömmel és gyönyörrel hallgattuk és szemléltük.

E munkánál foglalkozott növendékeink a földrajzi ismeretekben oly tájékozottságra és tudásra tettek szert, amire büszke lehetett volna egy középiskolás tanuló is.

Tudták ők, hogy mi az a szemmel be nem látható, végtelen síkság és mi minden található fel rajta; bejárhatták a hegyeket és völgyeket; itt egy hegyszoroson jutottak át, másutt meg a vasut az alaguton vitte; szemlélhették a forrás s patak eredetét, a folyót kanyargásaikban kísérhették; a folyam torkolatánál egyszerre eléjük tárult a tenger sima tükre, mely mérhetetlen víztömegből a sziklákon épült világitó torony emelkedett ki, fényt szórni állt ott, hogy a hajók a veszélyes helyeket elkerülve a biztos kikötőbe jussanak. A

csepkő- és jégbarlang fantastikus alakzataiba is módjuk volt bepilantani. Ha pedig úgy tetszett nekik, hát az égbenyuló s a hótól vakítóan csillogó havasok fejeit vagy a jégárt közvetlen közelből szemlélhették; sőt, mi több, vulkanikus területre jutva, ott meg egy geysirnek magasra szökő vize ejtette bámolatba és minden veszedelem nélkül gyönyörködhetett a működő tűzhányó borzalmas kitörésében. Amidőn pedig e világjárásban kifáradva útját hazafelé vette, a fenyvesek kellő közepén fürdő-telepre talált, üdülést és megpihenést nyert.

E kis világ az ő kezemunkájuk volt; jól is esett azt bejárniok s üdvözölni annak minden rejtett zugát, mint ismerőst és jó barátot!

Egy ilyen és a gyermekek által készített dombormű csaknem feleslegessé teszi a földrajzi tankönyv ama részét, mely az alapfogalmakat tárgyalja. Egy ilyen domborműről — mivel minden évben újlag nem készíthetünk, tehát a meglévőről — egy hét alatt mindazt megtanulhatja játszi könnyűséggel, amit félévén át a magolás gyötrelmeivel sajátít el, úgy, hogy annak java részéről a tanév végével mégis csak homályos sejtelmek maradtak.

Igaz, hogy nem lehet ám egy ilyen domborművet csak úgy könnyű szerrel készíteni, mert ehhez a gyermekek művelt kézügyességén kívül nemcsak sokféle szerszámra, de már külön, tágas munkateremre is szükség van, ahol az zavartalanul készíthető legyen, másrészt a hozzávaló anyag is számottevő kiadást igényel.

Hát bizony egyelőre — sajnos — nincs kilátás, hogy a kézügyesítő foglalkozás az elemi iskolákban erre a nivóra emelkedjék, mert még egy fontos tényezőre is szükség van, t. i. hogy maga a tanító is mester legyen a kézimunkában. No de, ami késik az nem mulik, mert a tanítóképző-intézetek számára kiadott újabb tanterv intézkedik, hogy a tanítójelöltek a kézügyesítő iparmunkákban kiképeztessenek. Addig is azonban, míg az újabb tanító-nemzedék kikerül, igen helyén való dolog lenne, hogy a tanítóságnak tanfolyamok rendezésével alkalom nyujtassék, miszerint a kézimunka oktatásra nézve gyakorlatot szerezzenek.

A földrajz tanításhoz minden iskolának szüksége volna valamegyes domborműre, de, mint említettem, ama körülmények ma még látszólag lehetetlennek mutatják. A dolog azonban nem így áll, mert eme gátok engem gondolkozóvá tettek arra nézve, hogy miként lehetne ily domborművek készítését könnyű szerrel végeztetni.

A szakadatlan töprengés és kutatás találékonyvá teszi az embert. Ez vezetett rá engem is egy olyan anyagra és ennek bizonyos rendszer-szerinti eljárásához, amelynek következtében 8—12 éves gyermekek a kellő utasítással és vezetéssel csakhamar alkothatnak földrajzi domborműveket, még pedig tetszés szerinti nagyságban, melyek a valóságban létezőknek megközelítő hasonmásai válnak; másrészt meg a szerzett ismeretekből fantasiájuk révén új és újabb dolgokat alkothatnak.

Ebben a munkálkodásban aztán valóban érvényesül a gyermekeknek a beszéd- s értelem, az olvasmány és a földrajzi oktatás ut-

ján nyert minden ismeretük; fel van használva nevelés-tanítás szempontjából a gyermekek ösztönszerű, utonzó és teremtő munkássága.

E domborműveknél az eljárás a következő: Tetszés szerinti nagyságu és gyalult deszkalapon ceruzával elkészítik az alaprajz vázlatát, vagyis a sima lapon elrendezi a terep minden egyes részét, sőt szóval is odajegyzik, hogy mi legyen ott: hegy, völgy, hegy-szoros, patak, folyó, hid, tó, tenger, tengeröböl stb. Ezt követi aztán a domborműnek megalkotása az általam felfedezett anyagból; amit ezuttal még nem árulok el.

Ha alkalmilag, szóval, ha ezt szakemberek előtt bemutathatom, aztán átadom a közcélnak, hogy ezen anyagnak felhasználásával mindannyian hozzájárulhassunk oktatás ügyünk fejlesztéséhez.

Jelezhetem, hogy ez az anyag minden más anyagot felülmúl azon tulajdonságánál fogva, hogy a valóságot megközelíthető természetűséggel utánozhatjuk, kezelése egyszerű, tartós, szilárd és sérüléseknek alig van kitéve és ami még nagy előnye, hogy sulya igen csekély.

Tehát ezen anyagból és a fának felhasználásával a III—VI. osztályokban az olvasmány és földrajzból tanítottakat a kézügyesítő foglalkoztatás révén mind megrögzíthetjük.

Azt hiszem felesleges, hogy hosszasan érveljem, miszerint a rajzolás mindezekben mennyire teret nyer; hiszen lépten-nyomon kell rajzolni: a méretek megállapításánál meg számolniok kell; a különböző alakok, kör és szögek szerkesztésével a mértani ismeretek megfelelőleg jutnak előtérbe.

Az elemi iskola többi tantárgyai u. m. a természettan- és vegytan, a természetrajzból a növényország s ezzel rokoni összefüggésben levő gazdasági- és kertészeti ismeretek részben a kézügyesítő, másrészt az iskolakertben nyernek feldolgozást.

A természettan és vegytan experimentumaiból származó tételei ne maradjanak csak annyiban, hogy azt a tanteremben a gyermekek lássák és hallják, készítsenek ők maguk is olyan egyszerűbb fizikai eszközöket és kísérletezzenek, természetesen csak olyanokkal, melyek baj és veszedelem nélkül járnak. Készítsenek: emeltyüket, hengert, álló- és mozgó csigákat és csigasort, szivattyut, görebtartó és próbacsőtartó állványt stb. és ezekkel kísérletezzenek az iskolában és otthon; a szemük előtt végbemenő folyamatból maguk ismételtlen vezessék le a tételeket; ily uton-módon aztán egyszersmindenkorra valóban elsajátíthatják a tudni valókat.

Mértani testek és egyéb szerkesztéseknek a szemléltető eszközök és domborművek készítésénél sok alkalom kínálkozik, pld: kisebb nagyobb házaknak, gyári kéménynek, alagut, moló, tenger-öböl stb. tárgynál. — A terület-mérési és felvételi gyakorlatokat, amelyeket a szabadban végeztek, más változatban és kisebb méretekben a domborművön ujlag végrehajthatják. — Csinálhatnak: mérőpálcát, mérőasztalt s egyéb segédeszközöket.

(Vége köv.)

V E G Y E S E K.

— **Az Országos Bizottság** augusztusi közgyűlésének előkészítése érdekében felkérjük mindazokat, akik a gyűlés egyes tételének előadásával vannak megbizva, hogy konkrét javaslatukat a Hivatalos Értesítőben leendő közlés céljából augusztus 8-ikáig sziveskedjenek beküldeni *Szabó B. László* titkérhoz. (Budapest, VII. ker., Damjanich-utca 34.) Hasonlóra kérjük mindazokat, akik az Orsz. Biz. elé bármely javaslattal, indítvánnyal óhajtanak járulni, mivel a Hiv. Értesítő aug. 12—13-ig ki kell nyomatni, hogy az O. B. tagjai idejében megkaphassák.

— **A Mese-Ujság** eszméjének felkarolói napról-napra szarorodnak. Ma már 2000-en fölül van a beérkezett megrendelések száma s egyre jönnek a levelek olyan kartársaktól is, akik a „felhívás“ megküldését kérik. Igen fontos hivatását vették észre a Mese-Ujságnak a nemzetiségi vidékeken működő kartársak, akik örömmel várják az időt, amikor az iskolában magyarul megtanult tanítványaik hétről-hére ujabbnál-ujabb szép olvasni valóhoz jutnak *otthon a családi körben*, s ez által a magyar beszédben és hazafias érzésben nemcsak maguk erősödnek, hanem azt átviszik hozzátartozóikra is. Akiknek „felhívás“-ra szükségük van, forduljanak levelezőlappal *Pusztay Károly* kartársunkhoz, a kiadóhivatal igazgatójához. (Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utcai közs. elemi fiúiskola.)

— **Iskolai vizsgák eltörlése.** Románia kultuszminisztere a következő rövid, de velős reddeletet adta ki: „Értesitem t. Cimet, hogy e rendelettel az elemi és középiskolai vizsgálatokat, mint olyanokat, amelyek nagyban elősegítik az idegbetegséget és mint teljesen fölösleges ceremóniákat, végleg megszüntetem. E rendeletet az aláírás napján érvényerőre emelkedett.“ — Megjegyzendő, hogy ugyanott nem régiben eltörlték már az érettségi vizsgálatokat is. Mikor jut az ezer éves magyar nemzetnek ilyen okos, copftalan kulturpolitika!?

— **Uj elnök.** A „Komáromi Ev. Ref. Egyházmegyei Tanítóegyesület“ új elnököt választott, egy ifju kartársat, *Kovács Alajos* egyedi (Nyitramegye) tanítót. Az új elnök azzal kezdte működését, hogy az egyesület belépett az Országos Bizottság tagjai sorába. Szívből üdvözljük úgy az új elnököt, mint az egész egyesületet országos szervezetünk keretében s reméljük, hogy *Kovács Alajos* tevékenysége itt is nyomokat fog hagyni.

Tartalom.

A népiskolák felügyelete. — Tanítói kamarák és szabad egyesületek. — A nevelés-tudomány műveléséről. — A népiskolába járó gyermekek ösztönszerű, utánzó és teremtő munkásságának felhasználása a nevelés és tanításban. — Vegyesek.

ROZSITS JÓZSEF

kosárfonó-gyáros

Budapest, Nagydiófa-utca 23.

Készít utazó-, ruha- és piaci-kosarakat.

Gyermekkocsikat és babakocsikat a legegyszerűbbtől
a legfinomabb kivitelig.

Nagy választék diszes kosarakban.

Férfiöltönyt

divatos szabással, gyapju-
szövetből készít mérték után
finom kivitelben **25 k.-ért**

Lichtmann Sándor
szabómester,

Bpest, Rottenbiller-u. 4b.

Vidékre minták bérn. küldetnek.

Fuchs és Társa

ékszerész

Bpest, Károly-körút 28.

(központi városház.)

Vesz törött aranyat, ezüstöt, drága-
köveket, gyöngyöt, régiséget a leg-
magasabb napi árban.

Elad részletre

legelőnyösebb feltételek mellett
arany és ezüst ékszereket.

ALAPITTATOTT 1873-ban.

LASZK MIKSA kárpitos és diszitó

Budapest, VII., Rombach-útca 1. (Dob-útca sárok).

Ajánlja magát minden e szakmába vágó munkák elkészítésére
a legjutányosabb árak mellett.

Kárpitos-butorok és matracok részletfizetésre is kaphatók.

Ablakdíszítések a legizkésesebben eszközölhetnek.

Alapítatott 1880. évben.

NEUMARK MANÓ uri-cipész

Budapest, VII., Barcsay-utca 16. szám.

Készít uri-, női- és gyermek-cipőket.

Tanító úrakra 2 forint havi részletre.

Levelezőlapon nyilvánított óhajra házhoz megy.

Fogak

szájpadlás és a gyökér eltávolítása nélkül 3 koronától feljebb. Az általunk elkészített és a párisi fogorvosi akadémia kiállításán arany éremmel és a diszkeresztel kiténtetett fogak nagyon könnyen megszokhatók és beszédnél semmiféle nehézséget nem okoznak. Vidéki megrendelések 12 óra alatt elkészítettnek csakis a fogorvosi intézetben

Budapest, Erzsébet-körút 50.

a Royal-szállóval szemben. Fogorvos: LÖFFLER EMIL. Rendelés: 9—12-ig, 3—7-ig. Fogtechnikai főnök: GROSSMANN S. Fogad egész nap. Fájdalomnélküli fogműtétek 2 korona. Tartós tömések 3 korona. Rossz és fájós fogak aranykoronával lesznek ellátva, továbbá új, amerikai eltávolíthatatlan aranyhidak 10 évi jótállás mellett készítettnek.

Mérsékelt árak,

részletfizetés mellett is.

Tanítóknak 30 százalék engedmény és díjmentes foghuzás.

Röser János

nyilvános tan- és nevelő-intézete
Budapest, VI., Aradi-utca 10. sz.

Ezen intézet alapítottott 1853-ban. Eddigi tanulók száma 17389. Magában foglalja:

a nevelő-internátust,

melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, felügyeletet és nevelést nyernek;

a felső kereskedelmi iskolát, melynek záró-bizonyítványai az egyévi katonai szolgálatra jogosítanak;

a polgári iskolát,

mely egyenjogú és egyenrangú az állami és községi iskolákkal Ertesítést küld és felvilágosítást ad az igazgató

Röser János Budapest, VI.
Aradi-utca 10.

Katonai előkészítő

Állami felügyelet alatt.

Alapítottott 1882.

GERŐ FERENC katonai előkészítő iskolája
az egyéves önkéntességi képességi vizsgára
Budapest, VII., Rózsa-utca 33 (saját házában).

Ezen iskola előkészít 6 és 10 hónapra terjedő tanfolyamon az önkéntességi vizsgára olyan ifjakat, kik az önkéntességre jogosító érettségi bizonyítvánnyal nem bírnak.

Beiratás naponként d. u. 4—7-ig.

Részletes ismertető kívánatra küldetik. Az új tanfolyam szeptember 4. kezdődik.

Vidékiek részére internátus.

A világ legolcsóbb és legmegbízhatóbb beszerzési helye és javító-műhelye. Zománcozást, nickelvezést, átalakítást és minden e szakmába való munkákat elvállalok és szakszerűen készítek. Kerékpárok ujak 60 frt-tól, használtak 25 frttól, külső gumi 3 frttól, belső gumi 2 frttól, kormányrud 2 frt 50-től, nyereg 1 frt 90-től, lánc kerékre 1 frt 50-től, acetilen lámpa 1 frt 80-tól, olajlámpa 95 krtól, csengő 25 krtól, szerszámtáska 60 krtól, pumpa 60 krtól francia-kulcs 40 krtól feljebb. — Elsőrangú árukat szállítok, nem tetszőket kicserélem vagy a pénzt visszaadom, árjegyzék és felvilágosítás ingyen és bérmentve a hírneves öröm kerékpárok egyedüli előállítója vagyok.

Új kerékpárokat és varrógépeket kedvező részletfizetésre is adok.

Freund

kerékpárok, varrógépek és kellékek minta-raktára és gumi gyár lerakata **Budapest, VIII., József-körút 14.**